

Analýza infrastrukturních potřeb hl. m. Prahy (zaměřená na infrastrukturu vybrané občanské vybavenosti) [2019]

01/2019 verze k projednání

RNDr. Michal Navrátil

3A SOCIÁLNÍ SLUŽBY DOMOVY PRO SENIORY
DOMOVY SE ZVLÁŠTNÍM REŽIMEM

**Analýza infrastrukturních potřeb hl. m. Prahy
(zaměřená na infrastrukturu vybrané občanské vybavenosti)
3A Sociální služby: Domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem**

01/2019

**Institut plánování a rozvoje
hlavního města Prahy
Sekce strategií a politik**

© Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2019

Všechna práva vyhrazena

Elektronická verze dokumentu je dostupná na

<http://www.ippraha.cz/obyvatelstvo>

Obsah

1 - Úvod a metodika analýzy	4
1.1 Stárnutí populace	4
1.2 Zdroje dat	6
1.3 Metodika	6
2 - Analýza současných infrastrukturních potřeb	8
2.1 Domovy pro seniory	9
2.2 Domovy se zvláštním režimem	13
3 - Zhodnocení vlivu aktuální bytové výstavby na infrastrukturní potřeby	15
4 - Zhodnocení vlivu demografického vývoje do roku 2030 na infrastrukturní potřeby	16
5 - Závěry a doporučení	18
Seznam použitých zdrojů a literatury	19

1 Úvod a metodika analýzy

Vybavenost v oblasti sociální péče je jedním z významných faktorů ovlivňujících kvalitu života obyvatel města. Je také odrazem vyspělosti dané společnosti. Přirozený demografický vývoj populace (stárnutí populace) společně s migrací obyvatel do hlavního města jsou zcela zásadní indikátory pro řešení infrastrukturních potřeb v současnosti i budoucnosti. I přes značný výskyt civilizačních chorob způsobených životním stylem současné populace, je zaznamenán nárůst průměrného věku obyvatel, což souvisí se zvyšováním naděje na dožití jak u mužů, tak u žen. Do oblasti sociální péče ovšem nespádají jen senioři. Tyto služby jsou určeny i lidem postiženým (či jinak handicapovaným), lidem v tíživé životní situaci nebo lidem společensky vyloučeným. Všechny tyto sociální skupiny mají právo těchto služeb využít.

S účinností od roku 2007 je v oblasti poskytování sociálních služeb role státu nahrazena jinými subjekty. Tuto roli tak přebírají města, městské části nebo neziskové organizace (Zákon č. 108/2006 Sb.). Odpovědnost za tyto poskytované služby je přenesena na kraje. Pro zkvalitnění poskytovaných služeb v oblasti sociální péče bylo zavedeno komunitní plánování sociálních služeb. Hlavním cílem je vytvořit systém pro plánování a řízení sociálních služeb ve spolupráci s městskými částmi a za účasti uživatelů a poskytovatelů.

Předmětem analýzy je vybraná oblast sociálních služeb pro seniory, a to pobytová zařízení – domovy pro seniory a domovy se zvláštním režimem. Práce je strukturována do pěti základních kapitol: Úvod a metodika analýzy, Analýza současných infrastrukturních potřeb, Zhodnocení vlivu aktuální bytové výstavby na infrastrukturní potřeby, Zhodnocení vlivu demografického vývoje do roku 2030 na infrastrukturní potřeby a Závěry a doporučení. První kapitola obsahuje úvod do problematiky a popis zvolených metod pro analýzu vstupních dat. Druhá kapitola je věnována samotné analýze vybraných oblastí sociálních služeb. Ve třetí a čtvrté kapitole je zohledněn aktuální i budoucí vývoj s ohledem na developerské projekty a demografickou prognózu. V poslední kapitole jsou shrnuty výsledky analýzy a nastíněna možná řešení stávající situace.

1.1 STÁRNUTÍ POPULACE

Proces stárnutí populace je reflektován z různých úhlů pohledů. Je řešen demografy, geograpy, ekonomy, lékaři, sociology i pedagogy a sociálními pracovníky. Je zaznamenán zvyšující se průměrný věk i naděje na dožití. Tuto skutečnost ovlivňují faktory jako kvalitnější a dostupnější zdravotní péče, zlepšení ekonomické situace i životní styl populace. Také dochází k posunu věkové hranice odchodu do důchodu, což některé obyvatele může déle udržet aktivní. Stárnutí s sebou však, kromě více volného času, přináší také zvýšenou pozornost o zdravotní stav. Náchylnost starších osob vůči některým nemocem a úrazům je výrazně vyšší než u mladší populace. Úrazy u starších lidí mohou navíc způsobit trvalá poškození organismu (např. pohybového aparátu) a tím odkázat takového člověka na pomoc svého okolí. Proto bude v následujícím textu pozornost zaměřena na osoby důchodového věku, včetně nejstarší části populace.

Pro hodnocení věkové struktury dané populace lze použít několik možných charakteristik (např. index stárnutí, podíly věkových skupin na celé populaci...). Dle počtu obyvatel nejsou všechny správní obvody Prahy stejně velké. Kromě absolutního vyjádření (viz **Mapa 01**) populace starší 65 let jsou použity také podíly těchto osob na celkové populaci. Ty jsou doplněny i podíly osob ve věku 80 let a starší (viz **Tabulka 01**). Nejvyšší absolutní zastoupení obyvatel ve věku od 65 let je v největších správních obvodech (Praha 4, Praha 8, Praha 10 a Praha 6), kde hodnota přesahuje 20 000 obyvatel. Podobně je tomu i v případě obyvatel ve věku od 80 let. Nejvyšší absolutní hodnoty jsou ve správních obvodech Praha 4 (přes 9 000 obyvatel), Praha 10 a Praha 6 (u každého z nich přes 7 000 obyvatel).

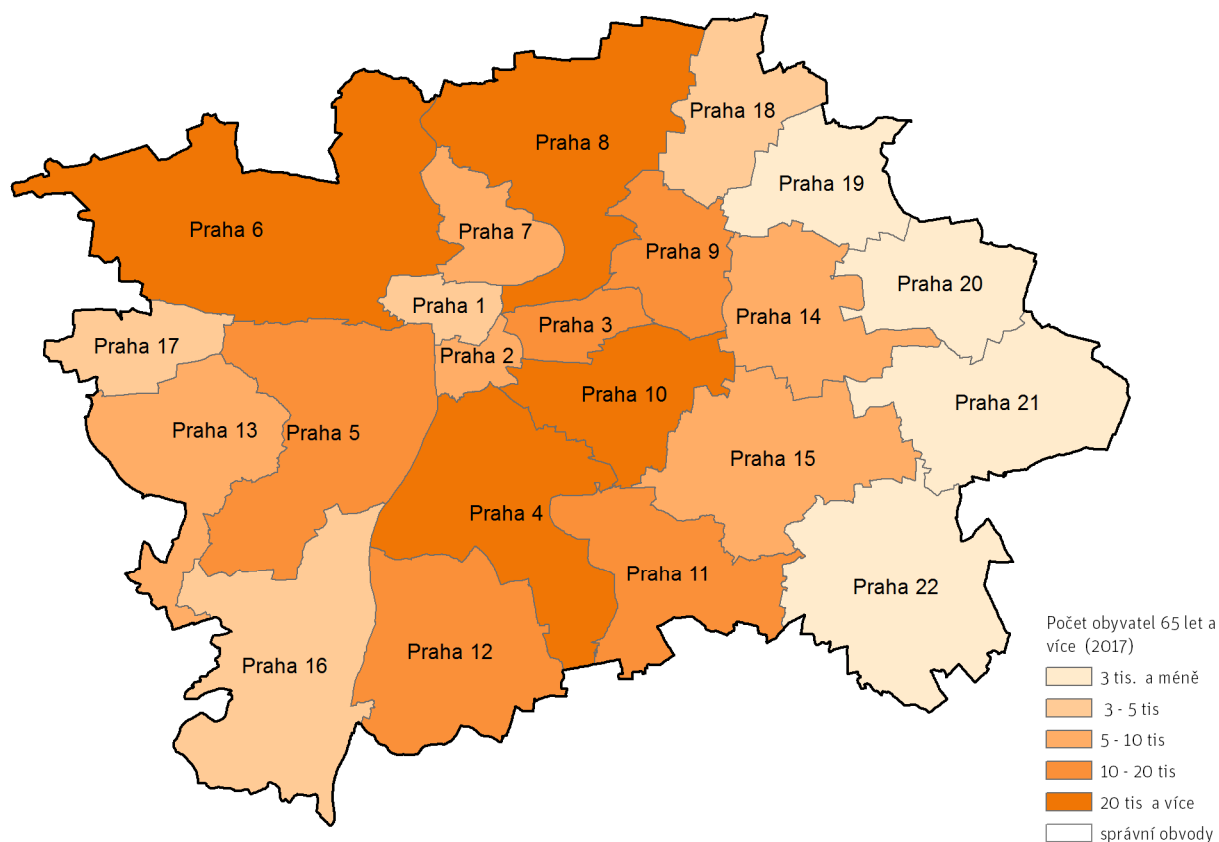
Procentuální podíl obyvatel od 65 let věku na celkovém počtu obyvatel je v rozmezí přibližně 12 – 23 %, kdy nejvyšší hodnota je ve správním obvodu Praha 4 a nejnižší na Praze 22. V případě 5 správních obvodů přesahuje relativní hodnota 20 % (Praha 4, Praha 6, Praha 8, Praha 10 a Praha 11). U obyvatel ve věku 80 let a starších je jejich podíl na celkové populaci v rozmezí přibližně 2 – 7 %. Ve 3 případech přesahuje hranici 6 % (Praha 4, Praha 6 a Praha 10). Hodnota podílu je nejvyšší ve správním obvodu Praha 10 a nejnižší na Praze 13.

VĚKOVÁ STRUKTURA POPULACE ZA SPRÁVNÍ OBLASTI HL. M. PRAHY (2017)

správní obvod	populace 65+	populace 80+	populace celkem	I ₆₅₊ (%)	I ₈₀₊ (%)
Praha 1	4 994	1 090	29 526	16,9	3,7
Praha 2	8 093	1 862	49 669	16,3	3,7
Praha 3	13 341	3 480	74 627	17,9	4,7
Praha 4	32 073	9 013	138 327	23,2	6,5
Praha 5	14 689	3 009	88 987	16,5	3,4
Praha 6	24 248	7 450	117 153	20,7	6,4
Praha 7	7 207	1 640	45 455	15,9	3,6
Praha 8	25 469	4 716	114 983	22,2	4,1
Praha 9	11 011	2 291	58 103	19,0	3,9
Praha 10	25 140	7 578	109 891	22,9	6,9
Praha 11	19 139	2 987	83 999	22,8	3,6
Praha 12	12 894	2 117	66 573	19,4	3,2
Praha 13	8 969	1 428	67 321	13,3	2,1
Praha 14	6 731	1 280	49 564	13,6	2,6
Praha 15	8 077	1 323	48 996	16,5	2,7
Praha 16	4 377	985	24 454	17,9	4,0
Praha 17	4 702	767	31 021	15,2	2,5
Praha 18	4 298	768	31 192	13,8	2,5
Praha 19	2 023	484	14 057	14,4	3,4
Praha 20	2 553	518	15 374	16,6	3,4
Praha 21	2 984	535	18 513	16,1	2,9
Praha 22	2 039	384	16 725	12,2	2,3
celkem	245 051	55 705	1 294 510	18,9	4,3

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

ROZLOŽENÍ OBYVATEL VE VĚKU 65 LET A VÍCE NA ÚZEMÍ SPRÁVNÍCH OBVODŮ PRAHY (2017)

Zdroj: IPR Praha

1.2 ZDROJE DAT

Většina potřebných dat je volně dostupná na stránkách Českého statistického úřadu. Primárním zdrojem dat pro portál Českého statistického úřadu jsou data resortních pracovišť pověřených ministerstev (nejvíce Ministerstvo zdravotnictví a Ministerstvo práce a sociálních věcí). Podrobnějším zdrojem dat pro sledování infrastruktury sociálních služeb na území Prahy je databáze sociálních služeb spravovaná IPR. Je průběžně aktualizovaná v cyklu aktualizace Územně analytických podkladů hlavního města Prahy a vychází z dat registru sociálních služeb Ministerstva práce a sociálních věcí, webových stránek městských částí a dalších subjektů. Pro analýzu je použita databáze sociálních služeb aktualizovaná k 28. 2. 2018.

1.3 METODIKA

Na úvod metodiky je dobré si uvědomit, co je vlastně chápáno pod pojmem sociální služba. Ta je definována jako činnost nebo soubor činností, jež mají zajišťovat pomoc a podporu osobám v nepříznivé sociální situaci (Zákon č. 108/2006 Sb.). Jak bylo zmíněno v úvodu kapitoly, tato nepříznivá sociální situace může mít různý původ a náchylnější bývají osoby ve vyšším (důchodovém věku). Dalšími důležitými pojmy jsou zařízení sociálních služeb, terénní služby, ambulantní služby, pobytové služby, lůžková péče a Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb.

Zařízení sociálních služeb jsou zřizovány pro poskytování sociálních služeb a mohou mít podobu pobytové (což jsou např. domovy pro seniory, azylové domy atd. – jsou spojeny s ubytováním v sociálním zařízení), ambulantní (osoba dochází nebo je dopravována do zařízení sociálních služeb) nebo terénní služby (jsou poskytovány v přirozeném sociálním prostředí – např. pečovatelská služba, asistentská služby). Lůžková péče je taková, při níž je nezbytná hospitalizace pacienta a nelze ji provádět ambulantně. Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb je strategický dokument samosprávné územní jednotky (obec, kraj), který je výsledkem aktivního zjišťování potřeb osob na území dané samosprávné jednotky. A hledá způsoby jejich uspokojování při využití dostupných zdrojů. Obsahuje výsledky analýz a data, včetně popisu způsobu zpracování plánu a vymezení spolupráce s obcemi, poskytovateli sociálních služeb i osobami, které tyto služby přijímají. (Zákon č. 108/2006 Sb.)

Analýza se zaměřuje na sociální služby pro seniory a týká se dvou vybraných typů zařízení poskytujících pobytové sociální služby: domovy pro seniory a domovy se zvláštním režimem. I když vzhledem ke snaze udržet staršího člověka co nejdéle v domácím prostředí je prioritou v péči o seniory poskytování terénních služeb a služeb osobní asistence, dále je také potřeba řešit, jak jsou seniorům dostupné pobytové sociální služby pro případ neschopnosti zůstat nadále doma. Se stárnutím pražské populace a zvyšováním podílu seniorů starších 80 let, kteří jsou nejčastějšími uživateli pobytových služeb, poroste poptávka po zajištění dostatečné kapacity pobytových zařízení na území Prahy. A to zejména v zařízeních pečujících o osoby se sníženou (nebo minimální) pohyblivostí a osoby s demencí, tj. domovů se zvláštním režimem.

V domovech pro seniory jsou poskytovány služby osobám, jež mají sníženou soběstačnost. Tato snížená soběstačnost je způsobena vysokým věkem (Zákon č. 108/2006 Sb.). Osoby jsou často odkázány na pomoc jiné fyzické osoby. Ta jim pomáhá při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu, při osobní hygieně, při uplatňování práv nebo obecně při aktivizačních či terapeutických činnostech. V rámci této služby je také zahrnuto ubytování a stravování (Zákon č. 108/2006 Sb.).

V domovech se zvláštním režimem jsou poskytovány pobytové služby pro osoby, které mají také sníženou soběstačnost. Často se jedná o lidi s různými formami demence (např. stařeckou nebo Alzheimerovou), případně s chronickými duševními poruchami či závislostmi na různých návykových látkách. Nabídka služeb je dost podobná těm, které poskytují domovy pro seniory.

Analýza sleduje dostupnost domovů pro seniory a domovů se zvláštním režimem za území správních obvodů Prahy. Jedná se o vybavenost s celoměstskou působností, což znemožňuje efektivnější porovnání v rámci územněsprávních jednotek. Využití správních obvodů, coby územních jednotek pro posouzení, je tak spíše orientační. Tyto dva typy zařízení jsou vybrány také proto, že jsou jedním z neopomenutelných (možných) řešení problému stárnutí populace. Navíc mohou pomoci řešit některé vytyčené cíle v rámci Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb na území hlavního města Prahy (aktuálně pro období 2019–2021, ale i pro další budoucí období).

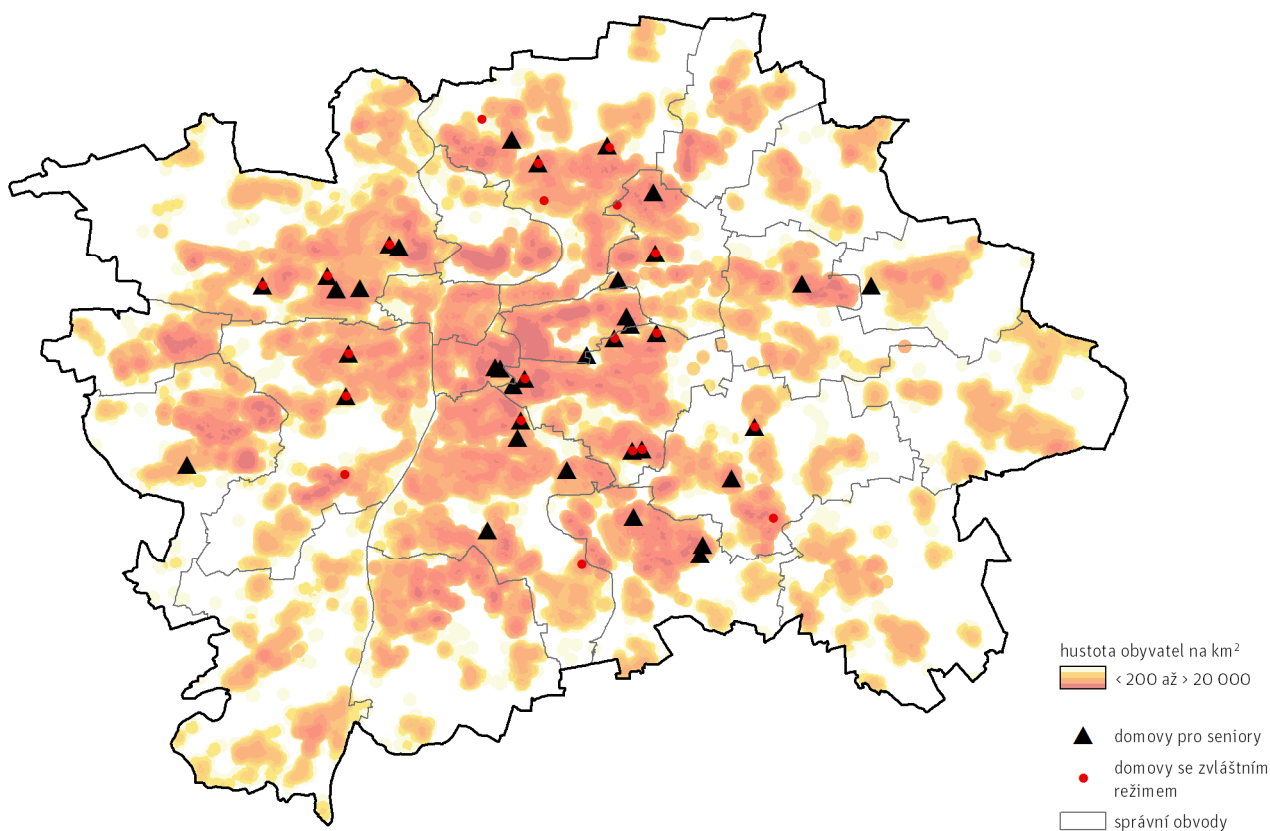
2 Analýza současných infrastrukturních potřeb

Z následující **Mapy 02** můžeme vidět rozložení domovů pro seniory a domovů se zvláštním režimem na pozadí mapy hustoty zalidnění. Jejich rozložení v rámci hlavního města Prahy není rovnoměrné (viz zdůvodnění v úvodu). Při posouzení rozmístění těchto zařízení s hustotou obyvatel Prahy vidíme, že je většina umístěna v územích s poměrně vysokou hustotou zalidnění (až na některé výjimky). Tato data mají spíše informativní charakter, který by mohl sloužit pro případné řešení problému kapacit domovů pro seniory nebo domovů se zvláštním režimem.

Kromě dvou zmíněných (a analyzovaných) pobytových služeb (domovy pro seniory a domovy se zvláštním režimem) je možné některé potřeby starších lidí (seniorů) pokrývat také pomocí terénních (např. rehabilitační cvičení) nebo ambulantních (např. odvoz na pravidelná vyšetření) služeb. Pro kvalitu života ve vyšším důchodovém věku se jeví vhodné udržet seniora pokud možno v domácím (jemu známém prostředí) co možná nejdéle. Tento přístup má navíc podporu i ve střednědobém plánu rozvoje sociálních služeb. I přes efektivitu toho řešení může mít svoje limity (hlavně v podobě zdravotního stavu seniora). Je proto na zvážení nejbližších, jak při péči o seniora vhodně postupovat.

MAPA / 02

LOKALIZACE DOMOVŮ PRO SENIORY A DOMOVŮ SE ZVLÁŠTNÍM REŽIMEM NA ÚZEMÍ SPRÁVNÍCH OBVODŮ PRAHY (02/2018)

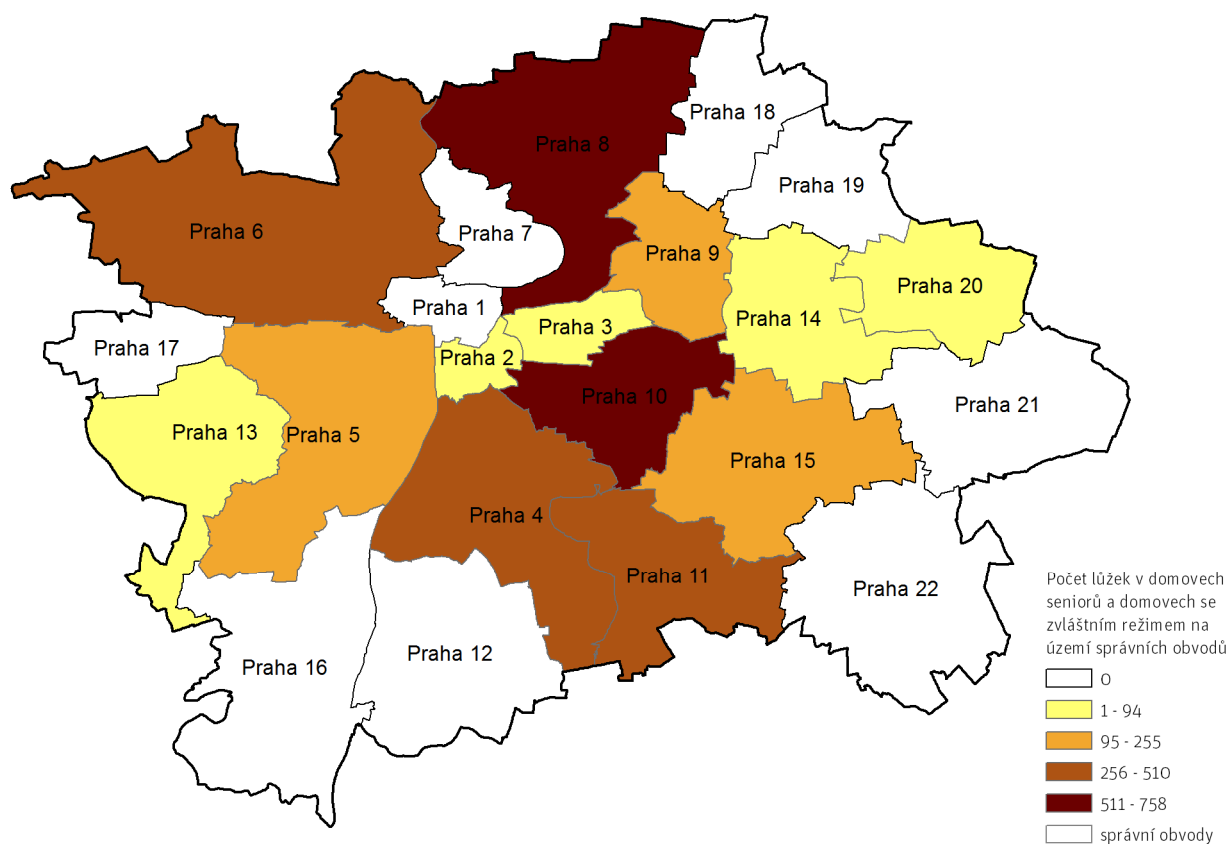

Zdroj: IPR Praha

V této kapitole bude provedena kvantitativní analýza dostupných dat. V závěrečné kapitole pak budou zohledněna i výše uvedená fakta. Velmi důležitým údajem je také počet lůžek v těchto pobytových zařízeních. Rozložení lůžek v domovech seniorů a domovech se zvláštním režimem na správní obvody Prahy zobrazuje **Mapa 03**. Hodnoty nad 500 lůžek vykazují správní obvody Praha 8 a Praha 10. Při srovnání s **Tabulkou 01** můžeme vidět, že jsou zde i vysoké hodnoty populace v důchodovém věku. Podobná je situace ve správních obvodech Praha 4, Praha 6 a Praha 11. I zde dosahuje populace důchodového věku vysokých hodnot v absolutním vyjádření. U všech 5 obvodů to platí pro věkovou kategorii 65 a více let i 80 a více let. Naopak za některé správní obvody situaci nelze posoudit. Není v nich totiž žádné zařízení poskytující sledované služby (např. Praha 12, Praha 16 nebo Praha 22 – viz **Mapa 03**).

MAPA / 03

ROZLOŽENÍ LŮŽEK V DOMOVECH PRO SENIORY A V DOMOVECH SE ZVLÁŠTNÍM REŽIMEM NA ÚZEMÍ SPRÁVNÍCH OBVODŮ PRAHY (02/2018)

Zdroj: IPR Praha

2.1 DOMOVY PRO SENIORY

Domovy pro seniory jsou jednou ze základních pobytových služeb poskytovaných starším osobám se sníženou schopností se o sebe starat. Tato zařízení často umožňují poskytování služeb i dalším osobám (seniorům), které v těchto domovech nebydlí, ale bydlí v blízkém okolí (např. rozvoz obědů). Poptávka po této pobytové službě překračuje nabídku volných míst. Převis poptávku však není všude stejný a existují územní diference. Vybírání nových klientů této služby se řídí danými kritérii (často zdravotním stavem a věkem¹), která ovšem nejsou nikterak územně vázána. Tento fakt se projevuje i ve složení a kvalitě dat.

¹ Volba kritérií může být individuální v rámci dané situace na trhu s těmito službami

Za sledované období let 2007–2017 došlo ke zvýšení populace ve věku 80 let a více o necelých 9 %. Z **Tabulky 02** je vidět nárůst tohoto obyvatelstva do roku 2013. Od roku 2014 dochází k mírnému poklesu, což je také způsobeno zestárnutím slabších ročníků z 2. poloviny 30. let 20. století. Vývoj počtu míst v domovech pro seniory procházel skokovými změnami. V roce 2017 bylo více než 2 600 míst v těchto zařízeních, což je o přibližně 8 % méně než v roce 2007. Počet seniorů od 80 let věku na 1 místo v domovech pro seniory v roce 2017 je přibližně na hodnotě 21 míst, což je o 3 více než v roce 2007. Tyto skutečnosti jsou také zobrazeny v **Grafu 01**.

TAB / 02

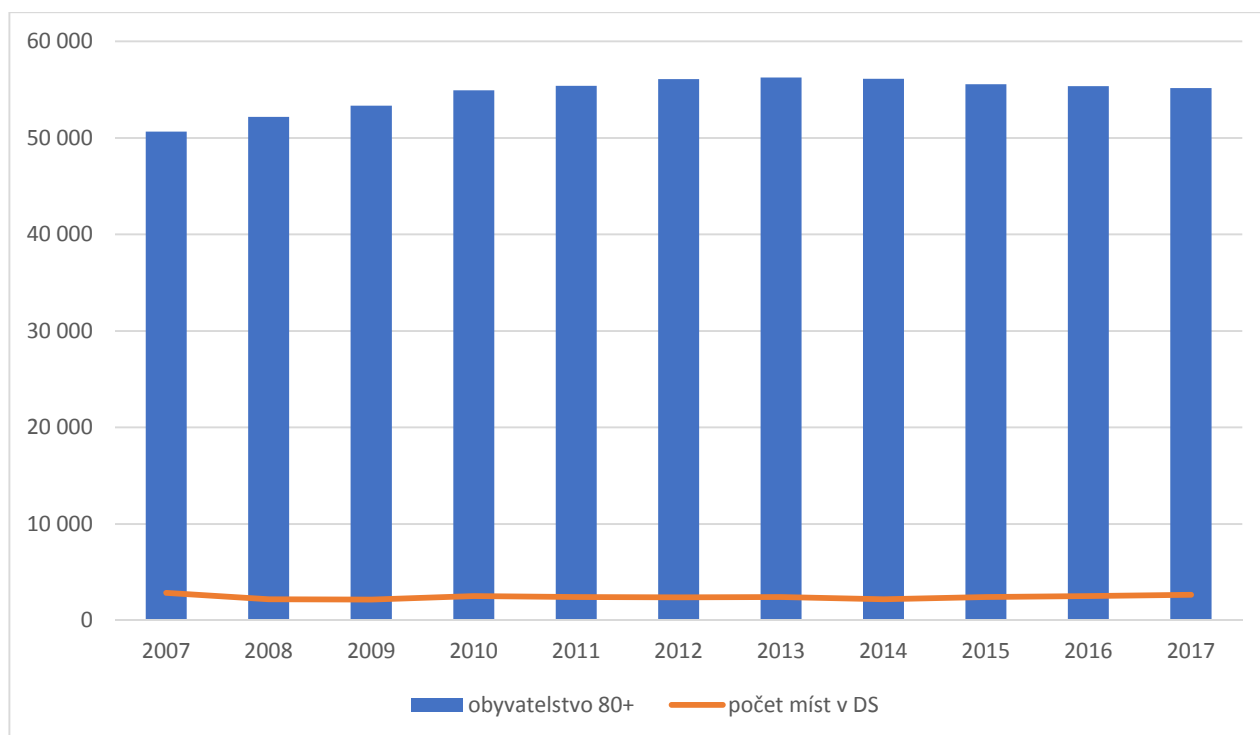
VÝVOJ POČTU OBYVATEL VE VĚKU 80 LET A VÍCE NA 1 MÍSTO V DOMOVECH PRO SENIORY (DS) V PRAZE V LETECH 2007–2017

ukazatel	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
počet obyvatel ve věku 80+	50 677	52 201	53 347	54 931	55 413	56 093	56 260	56 148	55 576	55 376	55 173
počet míst v DS	2 864	2 177	2 170	2 531	2 420	2 393	2 439	2 192	2 429	2 520	2 650
počet obyv. ve věku 80+ na 1 místo v DS	18	24	25	22	23	23	23	26	23	22	21

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

GRAF / 01

VÝVOJ POČTU OBYVATELSTVA VE VĚKU 80 LET A VÍCE A POČTU MÍST V DOMOVECH PRO SENIORY V PRAZE (2007–2017)

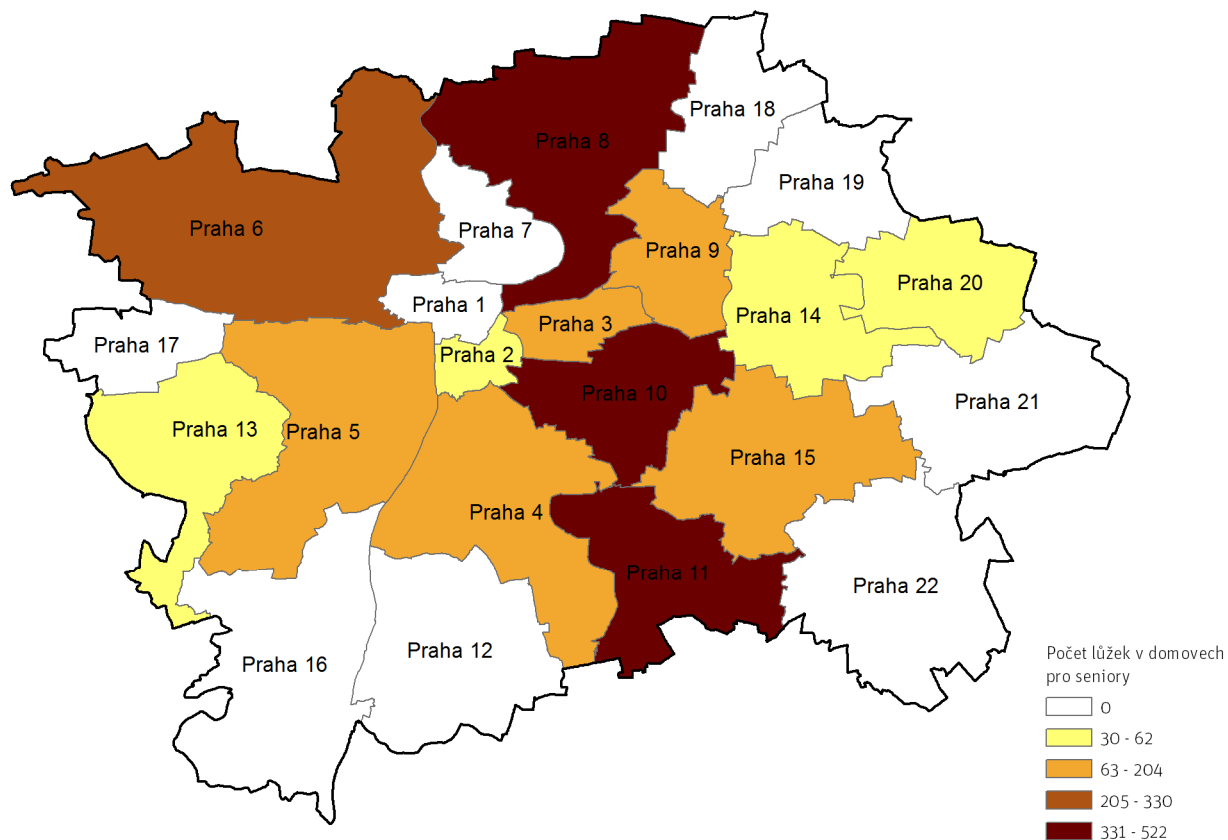
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

V kapitole 2 je (viz **Mapa 02**) vidět lokalizace domovů pro seniory na území Prahy. Vývoj počtu míst v domovech pro seniory na předchozím **Grafu 01** zase ukazuje vývoj časové řady do roku 2017. Hodnocení počtu lůžek za správní obvody Prahy je tak velice vhodným doplněním analýzy tohoto pobytového zařízení. Na **Mapě 04** můžeme vidět, že je situace obdobná jako v **Mapě 03** při hodnocení obou pobytových zařízení. Výrazné hodnoty převyšující hranici 330 míst jsou ve správních obvodech Praha 8, Praha 10 a Praha 11. V rozmezí 200 – 330 míst je počet lůžek v domovech pro seniory ve správním obvodu Praha 6. Na území 9 správních obvodů Prahy se domov pro seniory nevyskytuje (Praha 1, Praha 7, Praha 12, Praha 16, Praha 17, Praha 18, Praha 19, Praha 21 a Praha 22).

Zaměříme-li se na obyvatelstvo ve věku 80 let a více, můžeme sledovat počet i podíl těchto obyvatel na 1 místo v domovech pro seniory za vybrané správní obvody Prahy. **Mapa 05** zobrazuje počet obyvatel ve věku 80 let a více, kteří připadají na 1 místo v domovech pro seniory za konkrétní správní obvody. Více než 30 těchto seniorů připadá na 1 volné místo v Praze 2, Praze 3, Praze 4, Praze 5, Praze 13 a Praze 14. Nejnižší hodnoty (pod 10 seniorů ve věku 80 let a více) jsou vykazovány ve správních obvodech Praha 8 a Praha 11.

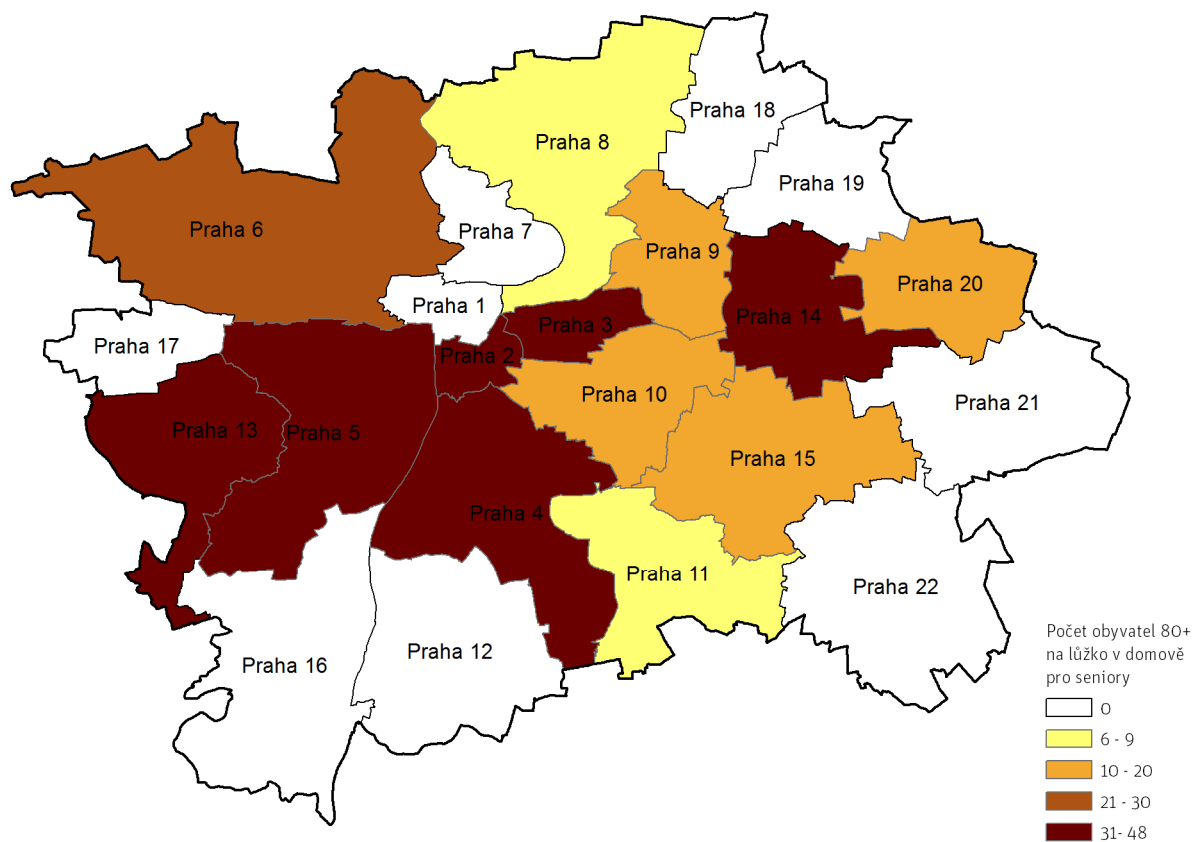
MAPA / 04

ROZLOŽENÍ LŮŽEK V DOMOVECH PRO SENIORY NA ÚZEMÍ SPRÁVNÍCH OBVODŮ PRAHY (02/2018)

Zdroj: IPR Praha

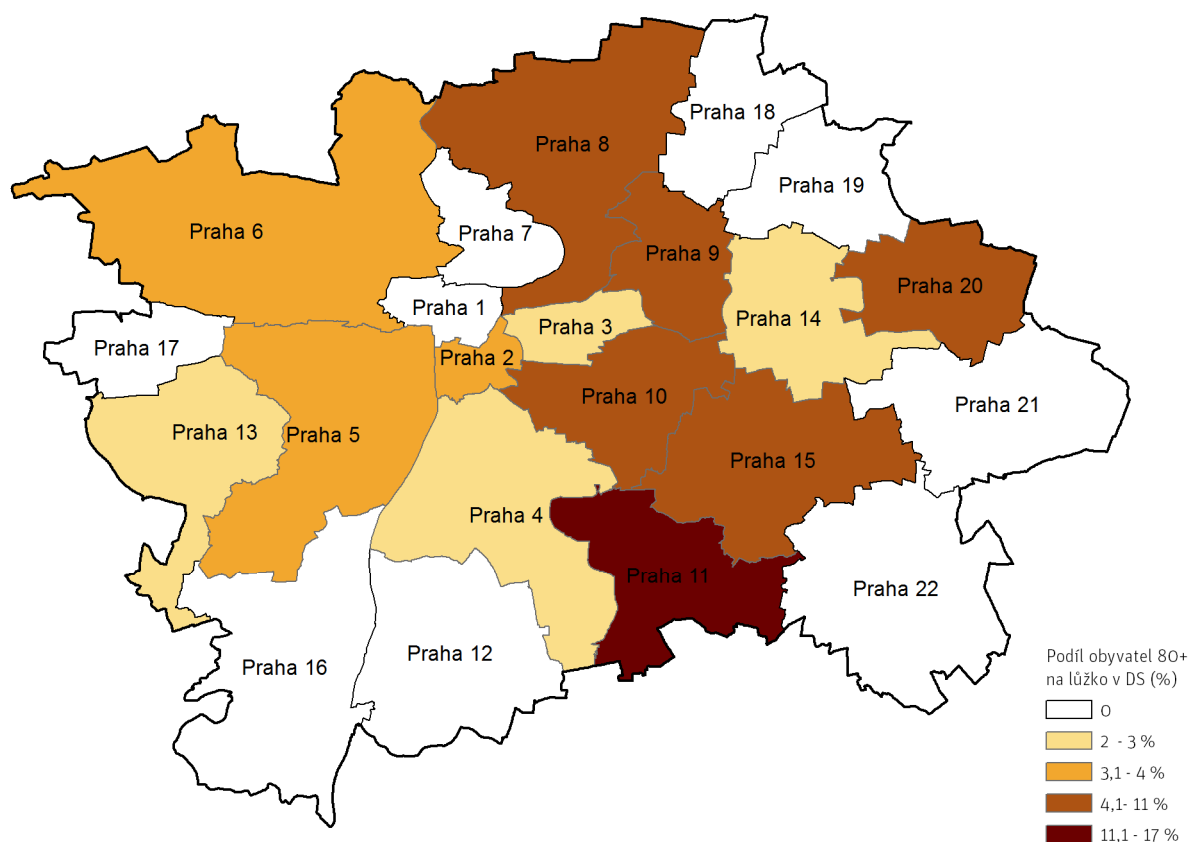
POČET OBYVATEL VE VĚKU 80 LET A VÍCE NA 1 MÍSTO V DOMOVECH PRO SENIORY NA ÚZEMÍ SPRÁVNÍCH OBVODŮ PRAHY (02/2018)

Zdroj: IPR Praha

Na poslední mapě této podkapitoly (**Mapa 06**) je vzhledem k 1 místu v domovech pro seniory vztažen podíl obyvatel ve věku 80 let a starší. Procentuální podíl těchto seniorů nepřekračuje hodnotu 17 % na 1 lůžko. Nejvyšší hodnota je zaznamenána ve správním obvodu Praha 11. Hodnota v rozmezí 4 – 11 % byla zaznamenána v 5 dalších správních obvodech Prahy (Praha 8, Praha 9, Praha 10, Praha 15 a Praha 20). Naopak příznivější (nenulové) hodnoty pod hranicí 4 % jsou ve správních obvodech Praha 2, Praha 5 a Praha 6 (všude v rozmezí 3 – 4 %) a Praha 3, Praha 4, Praha 13, Praha 14 (všude v rozmezí 2 – 3 %).

PODÍL OBYVATEL VE VĚKU 80 LET A VÍCE NA 1 MÍSTO V DOMOVECH PRO SENIORY (DS) NA ÚZEMÍ SPRÁVNÍCH OBVODŮ PRAHY (02/2018)

Zdroj: IPR Praha

2.2 DOMOVY SE ZVLÁŠTNÍM REŽIMEM

Jak bylo uvedeno v podkapitole 1.3, jsou domovy se zvláštním režimem zřizovány pro lidi s různými formami demence. Velmi často se tyto nemoci týkají starších a nejvíce pak starých lidí (stařecká demence). I z tohoto důvodu je počet míst v těchto zařízeních posuzován vzhledem k populaci ve věku 80 let a více. Oproti klientům v domovech pro seniory je nákladnost péče (nemyšleno pouze z ekonomického hlediska) vyšší. Vzhledem k poškození paměti jsou pro ně běžné denní činnosti problémové. Tito lidé jsou více odkázáni na pomoc pečovatelek a pečovatelů.

Počet míst v domovech se zvláštním režimem mezi lety 2008–2017 vzrostl přibližně 4,5 krát. Pro rok 2007 nebyla dostupná data. Vzhledem k vývoji obyvatel ve věku 80 let a více (viz úvod podkapitoly 2.1) se počet těchto obyvatel na 1 místo v domově se zvláštním režimem snížil. V roce 2017 oproti roku 2008 dokonce o přibližně 200 míst (**Tabulka 03**). Vzhledem k rozdílné hodnotě dat (příliš velký rozsah) nebyl pro vývoj počtu obyvatel ve věku 80 let a více na 1 místo v domovech se zvláštním režimem vytvářen graf.

Informace v **Tabulce 03** jsou doplněny formou kartogramu, kde je zobrazen podíl obyvatel ve věku 80 let a více na 1 místo v domovech se zvláštním režimem (**Mapa 07**). Největší podíl v rozmezí 5 – 10 % je ve správním obvodu Praha 15. V případě správních obvodů Praha 5 a Praha 9 je tento podíl v rozmezí 4 – 5 %. Podíly nejstarších seniorů (80 let a více) na 1 lůžko v domovech se zvláštním režimem dosahuje ve správních obvodech Praha 8 a Praha 10 hodnotu v rozmezí 3 – 4 % a ve správních obvodech Praha 4 a Praha 6 hodnotu v rozmezí 1 – 3 %. V ostatních 15 správních obvodech (Praha 1, Praha 2, Praha 3, Praha 7, Praha 11, Praha 12, Praha 13, Praha 14, Praha 16, Praha 17, Praha 18, Praha 19, Praha 20, Praha 21 a Praha 22) nejsou domovy se zvláštním režimem.

TAB / 03

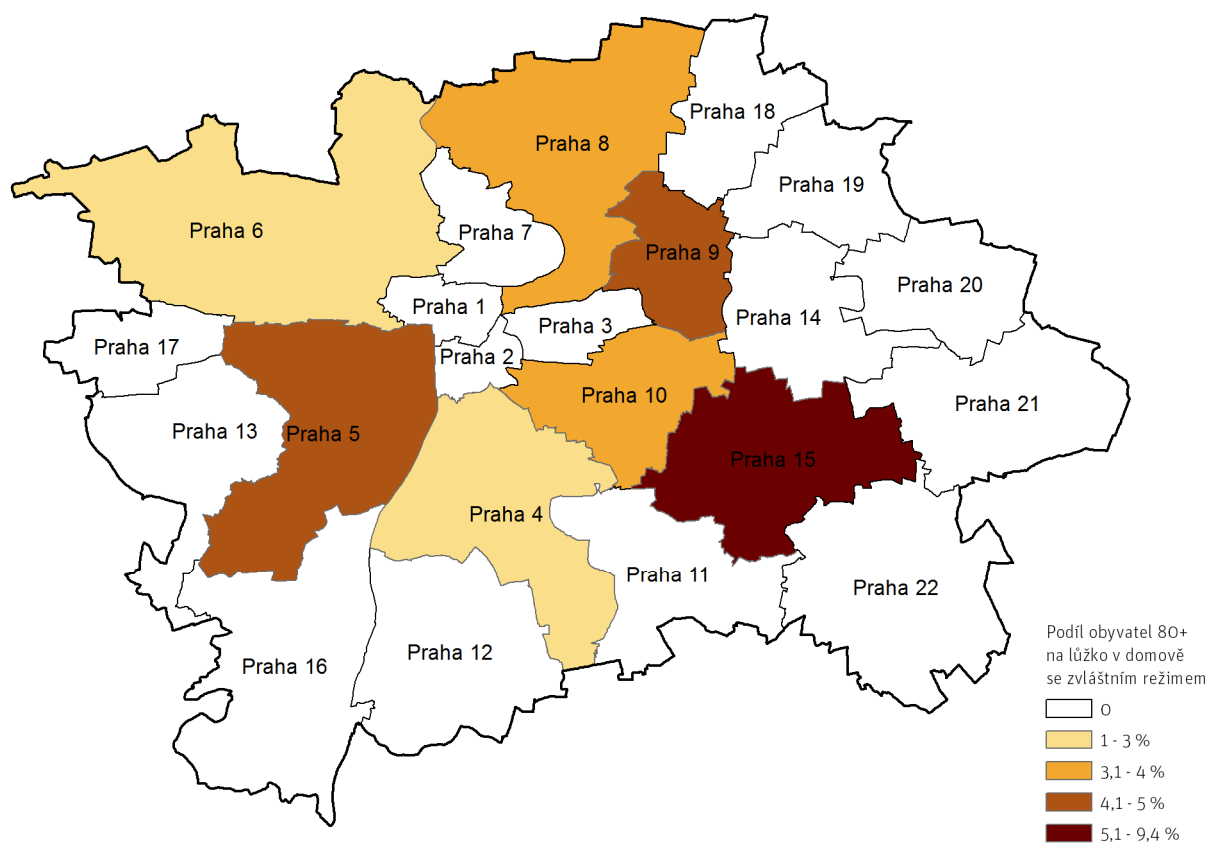
VÝVOJ POČTU OBYVATEL VE VĚKU 80 LET A VÍCE NA 1 MÍSTO V DOMOVECH SE ZVLÁŠTNÍM REŽIMEM (DZR) V PRAZE V LETECH 2007–2017

ukazatel	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
počet obyvatel ve věku 80+	50 677	52 201	53 347	54 931	55 413	56 093	56 260	56 148	55 576	55 376	55 173
počet míst v DZR	*	197	197	199	239	317	444	529	544	687	923
počet obyv. ve věku 80+ na 1 místo v DZR	*	265	271	276	232	177	127	107	103	81	60

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty, * údaj není k dispozici.

MAPA / 07

PODÍL OBYVATEL VE VĚKU 80 LET A VÍCE NA 1 MÍSTO V DOMOVECH SE ZVLÁŠTNÍM REŽIMEM NA ÚZEMÍ SPRÁVNÍCH OBVODŮ PRAHY (02/2018)

Zdroj: IPR Praha

3 Zhodnocení vlivu aktuální bytové výstavby na infrastrukturní potřeby

Plánovaná bytová výstavba na území hlavního města Prahy je primárně poptávána mladými rodinami nebo rodinami s dětmi. Vlastníky bytu se v řadě případů stávají také starší lidé (manželé, partneři nebo ovdovělí). Tento podíl je však výrazně nižší oproti právě mladým rodinám (včetně rodin s dětmi). Infrastrukturní potřeby v oblasti sociálních služeb jsou v naší analýze vztahovány k nejstarším věkovým skupinám, tedy k osobám nad 80 let věku (případně na 65 let věku). Vzhledem k věkové struktuře nových majitelů bytů není relevantní tuto skutečnost zahrnovat do zhodnocení infrastrukturních potřeb analyzované skupiny obyvatel v nejbližším časovém horizontu. Aktuální bytová výstavba se na demografickém stárnutí obyvatelstva projeví až v delším časovém horizontu.

4 Zhodnocení vlivu demografického vývoje do roku 2030 na infrastrukturní potřeby

Na základě demografické prognózy byl odhadnut stav populace hlavního města Prahy s ohledem na řadu vstupů, které mohou tento odhad ovlivnit. Přestože demografická prognóza není přesnou (ve smyslu stoprocentní) předpovědí budoucího stavu, je užitečné mít ji na zřeteli a některé její výsledky při hodnocení zohlednit. Lidé se v současnosti obecně dožívají vyššího věku, (viz podkapitola 1.1), s čímž jsou spojené určité nároky na kvalitu života. Demografická prognóza do roku 2030 počítá s nárůstem obyvatel ve věku 80 let a více o přibližně 65 % oproti stavu v roce 2017. Tato hodnota je výrazně vyšší než v případě věkové kategorie od 65 let, kdy je nárůst výrazně nižší (odhadem okolo 10 %).

Tabulka 04 udává správní obvody Prahy, u nichž může dojít k více než dvojnásobnému zvýšení populace ve věku nad 80 let (11 správních obvodů). V procentech je uveden podíl obyvatel starších 80 let v roce 2030 oproti roku 2017 a zároveň podíl obyvatel ve věku 80 let a více na celé populaci daných správních obvodů. Správní obvody jsou v tabulce seřazeny sestupně dle podílu obyvatel 80+ v obou posuzovaných letech. U všech obvodů je podíl populace ve věku 80 a více let na celkové populaci do 10 %.

TAB / 04

DEMOGRAFICKÁ PROGNÓZA VÝVOJE PODÍLU OBYVATEL STARŠÍCH 80 LET ZA VYBRANÉ SPRÁVNÍ OBVODY PRAHY – PODLE NEJVĚTŠÍHO RELATIVNÍHO PŘÍRŮSTKU

správní obvod	počet obyvatel 80+		podíl obyvatel 80+ (2030/2017) (%)	podíl obyvatel 80+ na populaci 2030 (%)
	2017	2030		
Praha 11	2 987	8 210	274,9	9,9
Praha 13	1 428	3 710	259,8	5,1
Praha 15	1 323	3 413	258,0	6,4
Praha 17	767	1 875	244,5	6,0
Praha 12	2 117	5 092	240,5	7,4
Praha 21	535	1 232	230,3	6,4
Praha 22	384	861	224,2	3,8
Praha 8	4 716	10 480	222,2	8,9
Praha 18	768	1 681	218,9	4,9
Praha 14	1 280	2 668	208,4	5,0
Praha 20	518	1 037	200,2	6,3

Zdroj: IPR Praha

Demografický přírůstek obyvatelstva ve věku 80 let a více byl dále posuzován dle absolutních hodnot. V tabulce jsou správní obvody seřazeny sestupně dle rozdílu absolutní hodnoty obyvatel (80+) mezi lety 2030 a 2017. Jako prahová hodnota byl zvolen rozdíl, jehož výše je minimálně 1 000 obyvatel. Jedná se o polovinu správních obvodů Prahy. V případě správního obvodu Praha 8, Praha 11 a Praha 12 je rozdíl vyšší než 5 000 obyvatel. V dalších 5 případech (Praha 4, Praha 5, Praha 9, Praha 13 a Praha 15) překračuje hodnotu 2 000 obyvatel. S výjimkou 4 správních obvodů se jedná o správní obvody uvedené v **Tabulce 04**.

Následující **Tabulka 05** udává správní obvody Prahy, u nichž může dojít k největšímu absolutnímu přírůstku počtu osob ve věku nad 80 let (11 správních obvodů). U všech těchto uvedených správních obvodů je podíl obyvatel ve věku 80 a více let na celé populaci roku 2030 v rozmezí 5,0 – 10,0 %.

**DEMOGRAFICKÁ PROGNÓZA VÝVOJE POČTU OBYVATEL STARŠÍCH 80 LET ZA VYBRANÉ SPRÁVNÍ OBLASTI PRAHY
– PODLE NEJVĚTŠÍHO ABSOLUTNÍHO PŘÍRŮSTKU**

správní obvod	počet obyvatel 80+		podíl obyvatel 80+ (2030/2017) (%)	podíl obyvatel 80+ na populaci 2030 (%)
	2030	rozdíl (2030 – 2017)		
Praha 8	10 480	5 764	222,2	8,9
Praha 11	8 210	5 223	274,9	9,9
Praha 12	5 092	5 092	240,5	7,4
Praha 4	11 502	2 489	127,6	8,4
Praha 5	5 498	2 489	182,7	5,6
Praha 9	4 547	2 282	198,5	6,6
Praha 13	3 710	2 256	259,8	5,1
Praha 15	3 413	2 090	258,0	6,4
Praha 14	2 668	1 388	208,4	5,0
Praha 10	8 814	1 236	116,3	7,9
Praha 17	1 875	1 108	244,5	6,0

Zdroj: IPR Praha

V **Tabulce 06** je průmět 3 ukazatelů z předchozích tabulek (**Tabulka 04** a **Tabulka 05**). Pro každý ukazatel byla zvolena prahová hodnota. Pro ukazatel č. 1 hodnota 200 % a více, pro ukazatel č. 2 hodnota 1 000 obyvatel a pro ukazatel č. 3 hodnota 6 %. Pro každý ukazatel bylo tímto způsobem získáno 11 správních obvodů. 5 správních obvodů se vyskytuje u všech tří ukazatelů. Těchto 5 správních obvodů je dále roztríděno dle výše sledovaného ukazatele.

Jednoznačně nejméně příznivých hodnot bude dosaženo ve správním obvodu Praha 11 (v **Tabulce 06** červená barva) – jde o nejvýraznější podíl nárůstu populace ve věku 80 let a více a také nejvyšší podíl na celkové populaci v roce 2030. Hodnota, o kterou demografická prognóza počítá navýšení této populace, je poměrně vysoká (přes 5 000 obyvatel). Ve druhé kategorii (oranžová barva) jsou správní obvody, jejichž (minimálně 2) ukazatele vykazují nepříznivé hodnoty (Praha 8). V případě správního obvodu Praha 12 nejsou příliš příznivé všechny 3 ukazatele, ale v porovnání se situací ve správním obvodu Praha 11, jsou příznivější a týkají se menšího počtu obyvatel. Poslední kategorie (žlutá barva) má v rámci tohoto výběru nejméně nepříznivé hodnoty většiny svých ukazatelů. I přesto je však důležité možnou budoucí situaci nepodcenit.

DEMOGRAFICKÁ PROGNÓZA: NÁRŮST POČTU OBYVATEL STARŠÍCH 80 LET ZA VYBRANÉ MĚSTSKÉ ČÁSTI PRAHY

správní obvod	ukazatel č. 1 (%)	správní obvod	ukazatel č. 2	správní obvod	ukazatel č. 3 (%)
Praha 11	274,9	Praha 8	5 764	Praha 11	9,9
Praha 13	259,8	Praha 11	5 223	Praha 8	8,9
Praha 15	258,0	Praha 12	2 975	Praha 4	8,4
Praha 17	244,5	Praha 4	2 489	Praha 10	7,9
Praha 12	240,5	Praha 5	2 489	Praha 12	7,4
Praha 21	230,3	Praha 9	2 282	Praha 16	6,7
Praha 22	224,2	Praha 13	2 256	Praha 9	6,6
Praha 8	222,2	Praha 15	2 090	Praha 15	6,4
Praha 18	218,9	Praha 14	1 388	Praha 21	6,4
Praha 14	208,4	Praha 10	1 236	Praha 20	6,3
Praha 20	200,2	Praha 17	1 108	Praha 17	6,0

Zdroj: IPR Praha. Ukazatel č. 1 = podíl obyvatel ve věku 80+ (2030/2017); ukazatel č. 2 = rozdíl obyvatel ve věku 80+ mezi roky 2030 a 2017; ukazatel č. 3 = podíl obyvatel 80+ na celkové populaci v roce 2030.

5 Závěry a doporučení

I v současnosti se o stárnutí populace mluví jako o problému, který nezatíží jen rozpočet, ale také se projeví na struktuře uživatelů řady služeb. Prioritou je důstojné stáří a také důstojné dožití v prostředí odpovídající úrovni. Vzhledem k demografické prognóze lze předpokládat, že tlak na kvantitu i kvalitu těchto služeb bude zesilovat. Pokrýt poptávku po těchto sociálních službách formou pobytových zařízení se však nejeví jako úplně realistické. Je jasné, že část poptávky bude třeba řešit jiným způsobem. Jako jedno z možných řešení se jeví domácí péče o seniory.

I přes různá řešení péče o seniory je jisté, že pobytové služby jako domov pro seniory (případně dalších poskytovaných služeb) budou také důležitou součástí tohoto procesu. V současnosti se počítá s nárůstem kapacit těchto sociálních zařízení. V případě domovů pro seniory o 300 míst a v případě domovů se zvláštním režimem o 150 míst. Výstavba (nebo rozšíření kapacit stávajících) zařízení sociální péče je v rukou jak kraje, tak i obcí (případně městských částí). Faktory pro rozhodnutí o tomto kroku mohou být následující:

- samotná poptávka po této službě (zdali bude o tyto služby vůbec zájem)
- vhodné místo pro realizaci výstavby (případně rozšíření současného stavu)
- širší územní vazby (vhodné doplnění současné sítě těchto sociálních zařízení)
- infrastruktura (dobrá dostupnost)

Vhodnost místa pro výstavbu sociálního zařízení je klíčovým faktorem. Důležité jsou vlastnické poměry u vhodných pozemků, ale také respektování urbanistické zástavby. S tím souvisí i dobrá dopravní dostupnost a infrastrukturní napojení s okolím. Diskutabilní se může jevit faktor širších územních vazeb ve smyslu vhodného rozšíření současné sítě. Zákonná vázanost na území u těchto sociálních služeb neexistuje, přesto může být vhodné „zaplnit“ volné místo v rámci Prahy, pokud pro to budou vhodné podmínky. Taková místa mohou být např. ve správním obvodu Praha 12 a Praha 17. Poloha těchto území má však charakter periferie. Z centrálních území Prahy je absence takového zařízení např. na Praze 1. Zde však mohou být problémy jiného charakteru.

Seznam použitých zdrojů a literatury

NĚMEC, M., *Územní analýza aktuálních developerských projektů výstavby bytových domů v Praze*. IPR Praha, Praha, 2018.
ZÁKON Č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (školský zákon). In: *Sbírka zákonů* 31. 3., částka 37. ISSN 1211-1244.

Analýza infrastrukturních potřeb hl. m. Prahy
(zaměřená na infrastrukturu vybrané občanské vybavenosti)
3A Sociální služby: Domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem

01/2019

Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy
Sekce strategií a politik
Vyšehradská 57, 128 00, Praha 2

AUTOR

RNDr. Michal Navrátil / navratil@ipr.praha.eu, t: 236 004 529

SPOLUAUTORKA

Sekce plánování města:

Ing. arch. Hana Peckelová / peckelova@ipr.praha.eu, t: 236 004 647

SPOLUPRÁCE

Sekce strategií a politik:

RNDr. Tomáš Brabec, Ph.D.

Mgr. Michal Němec

Sekce prostorových informací:

Mgr. Bohdan Baron

Mgr. Jana Írová

Ing. Kateřina Lochschmidtová

Ing. Antonín Paduán

Ing. Milan Scholz

Renata Procházková

VEDOUcí ZPRACOVATELSKÉHO TÝMU

ANALÝZY INFRASTRUKTURNÍCH POTŘEB HL. M. PRAHY

Ing. Jiří Jaroš

první vydání / 20 stran

© Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2019

Všechna práva vyhrazena

Elektronická verze dokumentu je dostupná na

<http://www.iprpraha.cz/obyvatelstvo>